EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2022.11.15.
COM(2022) 642 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

2022. évi jelentés az energiatámogatásokról az EU-ban

A Bizottság jelentése az energiaunió helyzetéről szóló jelentéshez kapcsolódóan – Energiatámogatások az EU-ban

1. Bevezetés és főbb megállapítások

Ez a harmadik éves jelentés a tagállamok által az energiatámogatások – különösen a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatások – fokozatos kivezetése felé tett előrehaladás nyomon követéséről az EU-ban. Az energiaunió és az éghajlat-politika irányításáról szóló rendelet[1] előírja e támogatások fokozatos kivezetését. Ez a jelentés az energiaunió helyzetéről szóló, az Európai Bizottság által 2020-ban és 2021-ben közzétett jelentéshez mellékletként csatolt két korábbi, a támogatásokról szóló jelentésen[2] alapul.

Az első két jelentés elsősorban a nemzeti hatóságoktól származó közvetlen adatgyűjtéseken alapult, és jelentős adathiányt tárt fel a 2020. évi nemzeti energia- és klímatervekben. Az adatgyűjtés éves folytonossága azonban hozzá fog járulni az adatminőség javításához a nemzeti energia- és klímatervekről szóló, 2023-ban esedékes eredményjelentésekben.

Az Európai Unió azt a célt tűzte ki, hogy 2030-ig az 1990-es szinthez képest legalább 55 %-kal csökkenti ÜHG-kibocsátását, 2050-re pedig klímasemlegessé válik. Ez azt jelenti, hogy véget kell vetni a fosszilis tüzelőanyagok támogatásának, egyúttal pedig kedvező feltételeket kell teremteni az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások számára, figyelembe véve a kiszolgáltatott helyzetben lévő felhasználók szükségleteit az energetikai átmenet során.

2021 novemberében a glasgow-i éghajlati paktum[3] szorgalmazta „a kibocsátáscsökkentés nélküli szénfelhasználás fokozatos csökkentésére és a fosszilis tüzelőanyagok nem hatékony támogatásának fokozatos megszüntetésére irányuló erőfeszítések felgyorsítását, miközben a nemzeti körülményekkel összhangban célzott támogatást nyújt a legszegényebbeknek és a legkiszolgáltatottabbaknak, elismerve, hogy támogatásra van szükség az igazságos átmenethez”[4].

Az Ukrajna elleni orosz katonai agresszió új, rövid távú szakpolitikai intézkedésekhez vezetett az Európai Unióban. A REPowerEU-ról szóló, 2022. márciusi közlemény és a 2022. májusi REPowerEU terv[5] nagyrészt megerősítette az európai zöld megállapodásban meghatározott és az uniós klímarendeletben rögzített, a tiszta energiára való átállással kapcsolatos célkitűzéseket. Az Oroszországból származó fosszilis tüzelőanyagok behozatalának fokozatos kivezetésével azonban a jövőben valószínűleg jelentősebben meg fog változni a fosszilis tüzelőanyagokból előállított energia támogatása. A szénalapú és olajalapú villamosenergia-termelés visszaállítására irányuló nemzeti intézkedések hatása is átmeneti lesz.

[1] Az energiaunió és az éghajlat-politika irányításáról szóló (EU) 2018/1999 rendelet (a továbbiakban: az energiaunió és az éghajlat-politika irányításáról szóló rendelet) 35. cikkének n) pontja.

[2] https://ec.europa.eu/energy/sites/default/files/annex_to_the_state_of_the_energy_union_report_on_energy_subsidies_in_the_eu.pdf (a továbbiakban: a támogatásokról szóló, korábbi bizottsági tanulmányok) (2020 és 2021).

[3] https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma2021_10_add1_adv.pdf

[4] Továbbá a klímasemlegességre való méltányos átállás biztosításáról szóló tanácsi ajánlás (2022/C 243/04) hangsúlyozza, hogy „[az] adókedvezmény-rendszerek és a szociális védelmi rendszerek összetételét felül kell vizsgálni a zöld átállásból eredő sajátos igények fényében, tükrözve a »szennyező fizet« elvet, valamint annak szükségességét, hogy a kísérő politikák ne vezessenek be támogatást a fosszilis tüzelőanyagok fogyasztására, ne kössék a fogyasztókat hosszú távra egy adott technológiához, és ne csökkentsék az épületfelújításokra, a hőenergia-rendszerek helyettesítésére és általában az energiahatékonysági intézkedésekre irányuló ösztönzőket”.

[5] https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/IP_22_3131

2021 júniusában elfogadásra került a Bizottság fenntartható finanszírozási taxonómiáról szóló felhatalmazáson alapuló rendelete[6] is. Ez megállapítja az éghajlatváltozás mérsékléséhez és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodáshoz lényegesen hozzájáruló gazdasági tevékenységekkel szemben támasztott követelmények meghatározásához szükséges technikai vizsgálati kritériumokat, miközben biztosítja, hogy az adott gazdasági tevékenység ne sértse jelentősen az EU egyéb környezeti célkitűzéseit. Ezt kiegészítette egy további, 2022 márciusában elfogadott, felhatalmazáson alapuló rendelet[7], amely bizonyos energiaágazatokban számos gazdasági tevékenységre, nevezetesen a földgázzal és a nukleáris energiával kapcsolatos egyes tevékenységekre terjed ki.

E jelentés elkészítéséhez a Bizottság tanulmányt[8] készített, hogy adatokat gyűjtsön a tagállamoktól, és bővítse és/vagy helyesbítse azokat a korábbi adatkészleteket, amelyek 2020-ra és 2021-re vonatkozóan hiányos eredményeket tartalmaztak[9]. A Bizottság tanulmányának elkészültekor (2022. július) a 2021. évi adatok nem voltak teljesek, ezért jelentős mértékben becslések tárgyát képezték. A 2021. évi számadatokat ezért fenntartással kell kezelni ebben a jelentésben[10]. A jó adatminőség biztosítása érdekében a tagállamok felkérést kaptak az új adatbázis keresztellenőrzésére. A Bizottság tanulmánya kezdeti értékelést is készített arról, hogy az energiatámogatások hogyan viszonyulnak a taxonómiai kritériumokhoz.

E tanulmány eredményei megerősítik, hogy a tagállamok az elmúlt években jelentős – bár enyhén csökkenő – támogatási összeget fordítottak a fosszilis tüzelőanyagokból előállított energiára. Ez azt jelenti, hogy az EU-nak és tagállamainak fokozniuk kell erőfeszítéseiket a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatásra vonatkozó nemzetközi kötelezettségvállalásaik teljesítése és a klímasemlegesség 2050-ig történő elérése érdekében. 2020-ban az EU-ban az energiatámogatások összesen 173 milliárd EUR-t tettek ki, ami 2015 és 2020 között 7 %-kal, vagyis 14 milliárd EUR-val nőtt. A megújuló energiaforrások támogatása 15 %-kal nőtt, és 2020-ban elérte a 81 milliárd EUR-t, az energiahatékonysági támogatások pedig 20 %-kal nőttek ugyanebben a 2015–2020-as időszakban (2020-ban 15 milliárd EUR), és ez a kedvező fejlemény segíteni fogja az EU-t abban, hogy elérje a tiszta energiára való átállásra vonatkozó célkitűzéseit.

2021-ben az összes energiatípus (fosszilis tüzelőanyagok, nukleáris energia és megújuló energiaforrások) támogatása összességében tovább nőtt. Ez az energia iránti növekvő keresletnek tudható be, mivel a gazdasági fellendülés 2020 – amely évre a Covid19-cel kapcsolatos korlátozások voltak jellemzőek – után is folytatódott. Amint azt a 2021. évi adatokra vonatkozó becslések mutatják, az energiatámogatások teljes összege 2021-ben 11 milliárd EUR-val nőtt 2020-hoz képest, és elérte a 184 milliárd EUR-t. Ezeken az energiatámogatásokon belül az energiakereslet támogatása[11] 2021-ben elérte a

[6] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R2139&from=HU
[7] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R1214&from=HU
[8] Study on energy subsidies and other government interventions in the EU – 2022 edition (Tanulmány az energiatámogatásokról és más kormányzati beavatkozásokról az Európai Unióban – 2022. évi kiadás) (a továbbiakban: a Bizottság tanulmánya), https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/34a55767-55a1-11ed-92ed-01aa75ed71a1
[9] A korábbi évekre vonatkozó támogatási leltár újraértékelése és a pénzügyi összehasonlítási alap változása miatt (a jelenlegi jelentésben 2021-es euróárfolyamban kifejezve) az e jelentés ábráin szereplő teljes összegek eltérhetnek a legutóbbi, 2021-ben vagy korábban közzétett energiatámogatási jelentéstől.
[10] Egyes támogatási tételek esetében, ha a 2021. évi értékek nem álltak rendelkezésre, a jelentés a 2020. évi értékeket vette alapul a 2021. évre vonatkozó becslésként. A legtöbb esetben ez a jelentés a 2021. évi adatokra hivatkozik. Ha azonban csak a 2020. évi adatok elég megbízhatóak az elemzéshez, azok tekintendők a rendelkezésre álló legfrissebb adatkészletnek.
[11] Az energiakereslethez kapcsolódó támogatások ösztönzik a különböző gazdasági ágazatok energiafogyasztását, például a következők révén: i. az energiafogyasztás utáni adócsökkentés vagy adóvisszatérítés; ii. szabályozott árak egyes ágazatokban; és iii. az energiaköltségekből eredő fogyasztói terhek enyhítését célzó közvetlen kifizetések. Egyes energiakeresleti támogatások szociális

65 milliárd EUR-t, ami mintegy 8 milliárd EUR-val (+14 %) volt több, mint 2020-ban, az energiahatékonysági támogatások pedig 19 milliárd EUR-t tettek ki, ami mintegy 3 milliárd EUR-val (+29 %) több, mint 2020-ban. Ugyanakkor a megújuló energiaforrások támogatása közel 3 milliárd EUR-val (−3,5 %) csökkent az előző évhez képest (2021-ben 78 milliárd EUR-ra csökkent), ami a növekvő nagykereskedelmi villamosenergia-áraknak tudható be, ami alacsonyabb betáplálási tarifákra utal.

A fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatás, amely 2020-ban elérte az 50 milliárd EUR-t, 2015 és 2020 között 1,5 %-kal (vagyis 0,7 milliárd EUR-val) csökkent a következők miatt: i. a nem üzemanyag-specifikus támogatások csökkenése (−1,4 milliárd EUR); ii. a széntámogatások csökkenése (−0,9 milliárd EUR); iii. a gáztámogatások növekedése (+0,5 milliárd EUR); valamint iv. az olaj- és kőolajtermékek támogatásának növekedése (+1,2 milliárd EUR). Ebben az időszakban a legtöbb tagállamban csökkent a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatás. Néhány országban, például Belgiumban, Bulgáriában, Finnországban, Franciaországban, Hollandiában, Lengyelországban és Szlovákiában azonban jelentősen nőtt a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatás 2015 és 2020 között. Uniós szinten a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatás GDP-n belüli aránya 2015 és 2020 között gyakorlatilag változatlan maradt.

A közlekedési ágazatban a fosszilis tüzelőanyagokhoz (elsősorban az olajtermékekhez) nyújtott támogatások 2015 és 2019 között nagymértékben (29 %-kal, azaz 3,1 milliárd EUR-val) nőttek, majd 2020-ban 3 milliárd EUR-val csökkentek. 2021-ben még a közlekedési tevékenységeknek a Covid19-korlátozások megszűnését követő fokozódása mellett is összességében stagnált a fosszilis tüzelőanyagok támogatása 2020-hoz képest, mivel a gazdaság más ágazataiban, például az energiaágazatban csökkent a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatás.

A fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatás 2015 és 2020 között a mezőgazdaságban is nőtt (13 %-kal, azaz 0,7 milliárd EUR-val), túlnyomórészt üzemanyag-fogyasztási támogatás (például üzemanyagadó-csökkentés vagy -mentesség) formájában.

Ugyanebben az időszakban a fosszilis tüzelőanyagokhoz a háztartások számára nyújtott támogatás 15 %-kal (0,4 milliárd EUR-val) nőtt, elsősorban a fűtőolaj- és a földgázfogyasztás támogatása formájában. A fosszilis tüzelőanyagokhoz a háztartások számára nyújtott támogatás 2021-ben tovább nőtt a 2020-as szinthez képest.

A földgáztámogatások 2015 és 2020 között 6 %-kal (0,5 milliárd EUR-val) nőttek, ami a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatás mintegy 19 %-át teszi ki, és 2021-ben a becslések szerint további 0,7 milliárd EUR-val (+10 %) nőttek 2020-hoz képest. A szénhez és a lignithez nyújtott támogatások, amelyek a fosszilis tüzelőanyagok összes támogatásának 18 %-át teszik ki, 2015 és 2020 között 9 %-kal (0,9 milliárd EUR-val) csökkentek az EU-ban, de 2021-ben a becslések szerint 6 %-kal (0,6 milliárd EUR-val) nőttek.

Az elkövetkezendő években – szem előtt tartva a nagyobb mértékű szénfelhasználás várható hatását – növekedhet a széntámogatás az energiaágazatban. A gázfelhasználás közép- és hosszú távon várható csökkenése arra utal, hogy a jövőben csökkennek a gáztámogatások, bár

következményekkel járnak, és túlmutatnak a tisztán gazdasági megfontolásokon. Magas energiaárak idején a támogatásokkal kapcsolatos szakpolitikai döntések során különösen a kiszolgáltatott fogyasztókat kell figyelembe venni.

a jelenlegi magas gázárak rövid távon növekvő gáztámogatást vonhatnak maguk után. A nukleáris létesítmények (főként Németországban és Franciaországban történő) előrehozott bezárásáért és korai leszereléséért nyújtott kompenzáció formájában biztosított nukleárisenergia-támogatások a tervezett leállítások miatt 2021-ben tovább emelkedtek. A megújuló energiaforrások támogatása nagyban függ majd a nagykereskedelmi energiaáraktól, de a magasabb árak várhatóan alacsonyabb támogatást jelentenek a betáplálási prémiumok vagy a kompenzációs különbözeti szerződések révén[12].

2. Energiatámogatások és a fosszilis üzemanyagokhoz nyújtott támogatás az Unióban

2.1. Energiatámogatások az Unióban

Ebben a jelentésben a támogatások meghatározása a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) által meghatározott módszertan[13] alapján történik, amelyet a Bizottság támogató tanulmánya[14] és az előző két (2020. és 2021. évi) energiatámogatási jelentés is alkalmazott. Ez a módszertan az alábbi négy kategóriába sorolja a támogatásokat: i. közvetlen pénzátutalással járó kormányzati intézkedések; ii. egyébként kieső (be nem szedett) kormányzati bevételek; iii. árukat és szolgáltatásokat nyújtó vagy árukat beszerző kormányok; és iv. ár- és jövedelemtámogatások.

Ez a jelentés például az alábbi különböző nézőpontokból is vizsgálja az energiatámogatásokat: i. az általuk előmozdítani kívánt cél (termelés, fogyasztás/kereslet, infrastruktúra vagy energiahatékonyság); ii. a tüzelőanyagok típusa (fosszilis tüzelőanyagok, megújuló energiaforrások, nukleáris energia); iii. gazdasági ágazatok (energiaágazat, közlekedés, ipar, mezőgazdaság[15], lakóépületek, szolgáltatások stb.); vagy iv. a támogatások nyújtására használt eszközök típusai (adókedvezmények, vissza nem térítendő támogatások, ártámogatások, jövedelemtámogatások stb.).

Az energiatámogatások EU-n belüli változásait tekintve a pénzügyi támogatás teljes összege 2020-ban 173 milliárd EUR-t tett ki, ami 2015 óta 7 %-os (+14 milliárd EUR) növekedést jelent. Ugyanebben az időszakban az energiatermelési támogatások 11 %-kal (9 milliárd EUR-val) nőttek, elsősorban a megújulóenergia-termelés támogatásának köszönhetően (ami 2020-ban 81 milliárd EUR-t tett ki), míg az energiahatékonysági intézkedésekhez nyújtott támogatások 20 %-kal nőttek (vagyis 2,5 milliárd EUR-val ugyanebben az időszakban, 2020-ban elérve a 15 milliárd EUR nagyságú összeget).

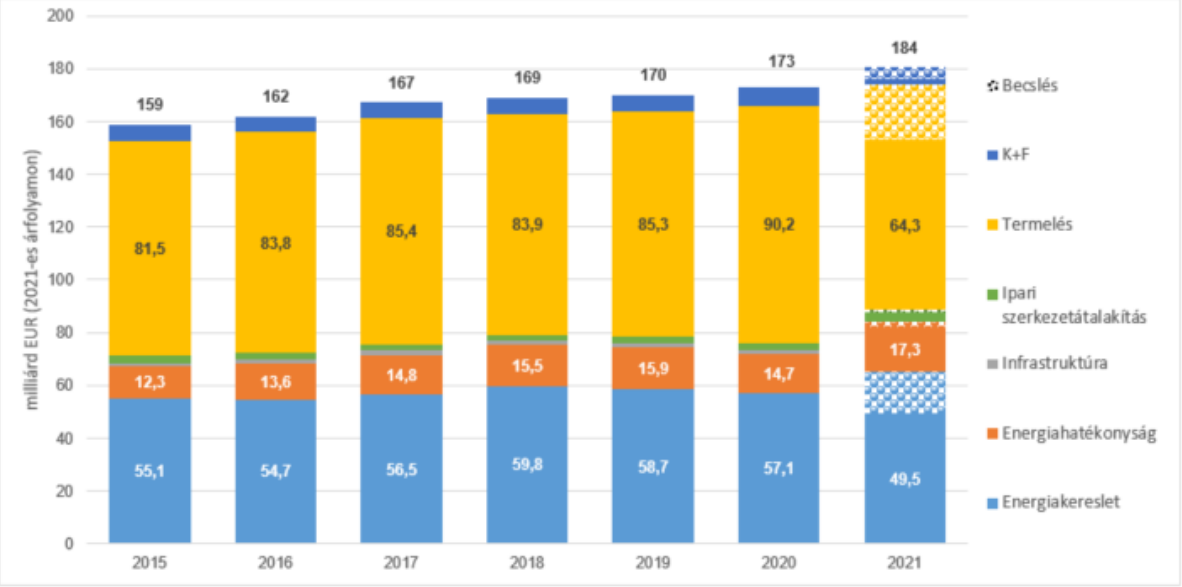
A pandémiás helyzet javulása és a járvány megfékezésére irányuló intézkedések tartós könnyítése 2021-ben lehetővé tette az uniós gazdaság számára, hogy talpra álljon. Abban az évben az EU gazdasága az eredetileg vártnál gyorsabban helyreállt, és ennek köszönhetően az energiafogyasztás és az energiatermékek támogatása is nőtt. A becsült adatok azt mutatják, hogy az EU-ban az energiatámogatások összege 2021-ben 184 milliárd EUR-ra nőtt (ami 12 milliárd EUR-val, vagyis 7 %-kal több, mint 2020-ban). Az energiakereslethez kapcsolódó

[12] A fogalmakkal, fogalommeghatározásokkal, célokkal, ágazatokkal, eszközökkel, üzemanyagtípusokkal stb. kapcsolatos további információkért lásd a bizottsági tanulmány 5. mellékletét.
[13] A Kereskedelmi Világszervezet (WTO) támogatásokról és kiegyenlítő intézkedésekről szóló megállapodása. https://www.wto.org/english/tratop_e/scm_e/scm_e.htm
[14] Az energiatámogatások módszertanáról további információk a Bizottság tanulmányában olvashatók.
[15] Ebben a jelentésben a halászati támogatások is szerepelnek.

támogatások[16] 2021-ben 14 %-kal (8 milliárd EUR-val) nőttek 2020-hoz képest, ami elsősorban a gazdasági fellendülés közepette megnövekedett energiafogyasztásnak köszönhető. Ez azt mutatta, hogy az energiakeresleti támogatások 2020. évi csökkenése csak átmeneti volt. A tagállamok által 2021 második felében a vállalkozások és a polgárok támogatása érdekében a magas energiaárak közepette – még ha csak ideiglenesen is – hozott intézkedések hatása már most is megfigyelhető az energiakereslethez kapcsolódóan ebben az időszakban nyújtott támogatások növekedésében. A pontos részletek azonban csak az energiatámogatásokról szóló jelentés következő kiadásában számszerűsíthetők.

Az energiahatékonysági intézkedésekhez nyújtott támogatások a 2020. évi átmeneti visszaesést követően 2021-ben ismét nőttek, és elérték a 19 milliárd EUR-t. Ez 2015-höz képest 54 %-os (6,5 milliárd EUR összegű) növekedést jelent. Emellett az ipari szerkezetátalakításhoz nyújtott támogatások becsült összege 2021-ben 4,6 milliárd EUR-ra nőtt (ez az összeg az előző két évben 2,3–2,4 milliárd EUR volt), elsősorban a szén- és lignitbányák leszereléséhez nyújtott fokozott pénzügyi támogatásnak és a kapcsolódó gazdasági átalakítási intézkedéseknek köszönhetően. Az energiatermelési támogatások azonban 5 %-kal (vagyis 5 milliárd EUR-val) csökkentek, mivel a megújuló energiaforrások (elsősorban a napenergia) támogatása jelentősen csökkent a nagykereskedelmi villamosenergia-piaci árak emelkedése közepette, ami hatással volt a betáplálási tarifára és a kompenzációs különbözet típusú támogatási rendszerekre.

1. ábra – Az uniós energiatámogatások a céljuk szerint

Forrás: Study on energy subsidies and other government interventions in the European Union – 2022 edition (Tanulmány az energiatámogatásokról és más kormányzati beavatkozásokról az Európai Unióban – 2022. évi kiadás). Ebben a dokumentumban a diagramoszlopok pettyezett részei arra utal, hogy a 2021. évi adatok becsléseken alapulnak: minden kategóriát úgy kell értelmezni, hogy az oszlop egyszínű rétegeit (tényadat) egy-egy pettyezett réteggel (becsült adat) kell kiegészíteni a korábbi évekkel való összehasonlítás érdekében.

[16] Az energiakereslethez kapcsolódó támogatások ösztönzik a különböző gazdasági ágazatok energiafogyasztását, például a következők révén: i. az energiafogyasztás utáni adócsökkentés vagy adóvisszatérítés; ii. szabályozott árak egyes ágazatokban; és iii. az energiaköltségekből eredő fogyasztói terhek enyhítését célzó közvetlen kifizetések. Egyes energiakeresleti támogatások szociális következményekkel járnak, és túlmutatnak a tisztán gazdasági megfontolásokon. Magas energiaárak idején a támogatásokkal kapcsolatos szakpolitikai döntések során különösen a kiszolgáltatott fogyasztókat kell figyelembe venni.

A gazdaság energiatámogatási intenzitásának mutatójaként az uniós tagállamok GDP-hez viszonyított energiatámogatása használható az országok közötti összehasonlításhoz. Ennek az az oka, hogy az abszolút támogatási értékek az adott ország gazdaságának méretétől is függenek. 2020-ban az energiatámogatások GDP-hez viszonyított aránya jelentősen eltért az egyes tagállamokban egészen a lettországi 2,9 %-tól a luxemburgi mindössze 0,3 %-ig. Az energiatámogatások GDP-hez viszonyított százalékos aránya 2020-ban átlagosan 1,2 %-ot tett ki az EU-ban, ami a 2015–2020-as időszakban nagy fokú stabilitást mutatott általában az EU-ban, illetve a legtöbb tagállamban is.

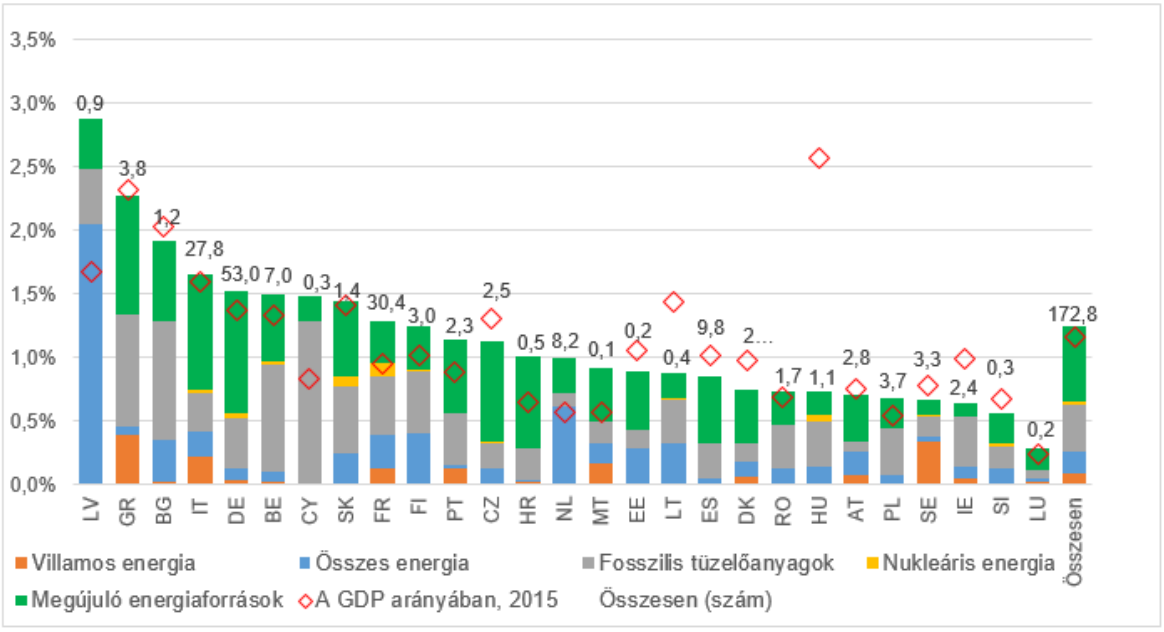
Az elemzés azt is mutatja, hogy a különböző országok különböző szakpolitikákat és intézkedéseket támogatnak, és ezek a különböző szakpolitikák és intézkedések eltérően befolyásolják az EU tiszta energiára való átállásának célkitűzéseit. Lettország például 2020-ban a GDP-je 2 %-át fordította energiahatékonysági intézkedések támogatására[17] (illetve a GDP-je 0,4 %-át a fosszilis tüzelőanyagokhoz és megújuló energiaforrásokhoz nyújtott támogatásra), míg Németország, Olaszország és Görögország a GDP-je mintegy 1 %-át fordította a megújuló energiaforrások támogatására. Németország a GDP 0,4 %-a, Olaszország pedig 0,3 %-a arányában nyújtott támogatást a fosszilis tüzelőanyagokhoz.

Ugyanakkor más országok továbbra is többet költenek fosszilis tüzelőanyagokra[18], mint a tiszta energiára való átállást ösztönző intézkedésekre. 2020-ban Ciprus a GDP-je mintegy 1,3 %-át fordította a fosszilis tüzelőanyagok támogatására (és csupán 0,2 %-át a megújuló energiaforrások támogatására), Görögországban és Belgiumban pedig ez az arány megközelítette az 1 %-ot, ami visszafogta a tiszta energiára való átállást. Ugyanakkor ez utóbbi két ország a GDP-je 0,9 %-át, illetve 0,5 %-át fordította megújuló energiaforrásokra. 2021-ben az energiatámogatás GDP-hez viszonyított százalékos aránya a legtöbb uniós tagállamban stagnált (vagy kismértékben csökkent 2020-hoz képest).

2. ábra – A különböző energiaforrásokra vonatkozó támogatások a GDP százalékában kifejezve 2015-ben és 2020-ban, és milliárd euróban 2020-ban

[17] Ezek az intézkedések a 2014–2020-as időszakban elsősorban az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) programjaihoz kapcsolódtak, és azt a célt tűzték ki, hogy valamennyi gazdasági ágazatban az alacsony szén-dioxid-kibocsátású fejlesztések felé történjen elmozdulás. 2021-től az előzetes adatok azt mutatták, hogy ezek az ERFA-intézkedések befejeződtek, és ezáltal csökkent a támogatás teljes összege.

[18] A fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott legtöbb támogatás összességében továbbra is az ilyen üzemanyagok fogyasztásának és/vagy az ilyen üzemanyagokból való energiatermelésnek az ösztönzésére irányul, miközben a fosszilis tüzelőanyagoktól való függés csökkentését célzó támogatások aránya minimális.

Forrás: Study on energy subsidies and other government interventions in the European Union – 2022 edition (Tanulmány az energiatámogatásokról és más kormányzati beavatkozásokról az Európai Unióban – 2022. évi kiadás). A „villamos energia” a villamos energia általános, nem technológiaspecifikus támogatását jelenti, míg az „összes energia” olyan támogatást jelent, amely nem közvetlenül energiahordozóknak vagy tüzelőanyagoknak tulajdonítható (például energiahatékonysági intézkedések és energiakeresleti/-fogyasztási ösztönzők, függetlenül az energiahordozótól; vissza nem térítendő beruházási támogatások; és különösen K+F-kiadások). További részletekért lásd a bizottsági tanulmányt

A **megújuló energiaforrások** támogatása, amely az elmúlt években az energiatámogatások összértékének mintegy 44 %-át tette ki, 2020-ban 7 %-kal (vagyis 5,5 milliárd EUR-val) nőtt 2019-hez képest. 2021-ben azonban ezek a támogatások 3 %-kal csökkentek (−2,8 milliárd EUR, amelyet a magasabb nagykereskedelmi energiaárak és ennek következtében az alacsonyabb betáplálási prémiumok vagy a különbözeti ügyletek befolyásoltak), amint azt a becslések is mutatják. Másrészt a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatás, amely az elmúlt években az energiatámogatások teljes értékének 31 %-át tette ki, 2020-ban 5,5 %-kal (vagyis 2,9 milliárd EUR-val) csökkent, és 2021-ben gyakorlatilag stagnált. 2021-ben a közlekedési célú üzemanyag-fogyasztás fellendülése ellenére a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatás összességében nem nőtt, mint más ágazatokban, például az energiaágazatban. Éppen ellenkezőleg, a közlekedési célú fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatás csökkent.

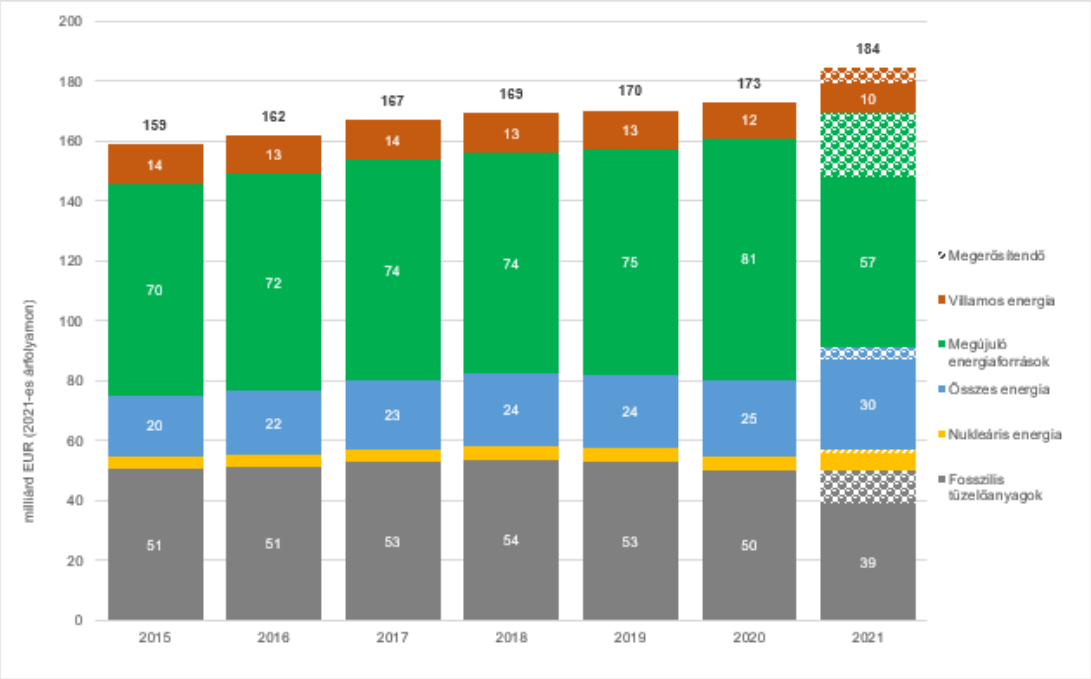
A **villamosenergia**-támogatások[19] 2015 és 2020 között kismértékben csökkentek, míg az „összes energia” (több energiaforrás vagy az energiatermékeknek közvetlenül nem tulajdonítható intézkedések) támogatása 20 milliárd EUR-ról 26 milliárd EUR-ra nőtt (+30 %). 2021-ben mind a „villamos energia”, mind az „összes energia” támogatása nőtt, ami az olyan energiatermékekkel kapcsolatos adókiadások növekedésére utal, amelyek nem tulajdoníthatók egy adott energiahordozónak (az energiakereslet támogatásához kapcsolódóan).

A **nukleáris energia** támogatása, miután 2015 óta több éven át stagnált (és átlagosan 4,2 milliárd EUR volt), 2019-ben és 2020-ban is elérte a csaknem 5 milliárd EUR nagyságú összeget. 2021-ben azonban tovább nőtt 7,2 milliárd EUR-ra, bár a nukleáris támogatások

[19] A villamosenergia-felhasználáshoz kapcsolódó támogatási összegek a nemzeti energiamérlegek alapján átcsoportosításra kerültek az energiatermelési forrásaikhoz (például fosszilis tüzelőanyagok, nukleáris energia, megújuló energiaforrások).

még ezt követően is csak 4 %-át tették ki az összes uniós energiatámogatásnak. Ez a növekedés főként a nukleáris létesítmények (elsősorban Németországban és Franciaországban történő) előrehozott bezárását és leszerelését kompenzáló pénzügyi eszközökhöz kapcsolódott. A kompenzációs rendszerek főként a(z) (előrehozott bezárás miatt) meg nem termelt villamos energiáért vagy a „meg nem térülő” eszközökért való fizetésen alapulnak[20]. Németországban 2021 novemberében 2,4 milliárd EUR összegű kompenzáció kifizetésére került sor, ami jelentősen befolyásolta az európai nukleárisenergia-támogatások teljes összegét.

3. ábra – Az uniós energiatámogatások a tüzelőanyag típusa szerint

Forrás: Study on energy subsidies and other government interventions in the European Union – 2022 edition (Tanulmány az energiatámogatásokról és más kormányzati beavatkozásokról az Európai Unióban – 2022. évi kiadás). „Összes energia”: olyan támogatások, amelyek nem közvetlenül az energiahordozóknak vagy tüzelőanyagoknak tulajdoníthatók (például energiahatékonysági intézkedések, amelyek 2021-ben az „összes energia” mintegy 55 %-át tették ki, valamint energiakeresleti/-fogyasztási ösztönzők, függetlenül az energiahordozótól; vissza nem térítendő beruházási támogatások; és különösen K+F-kiadások).

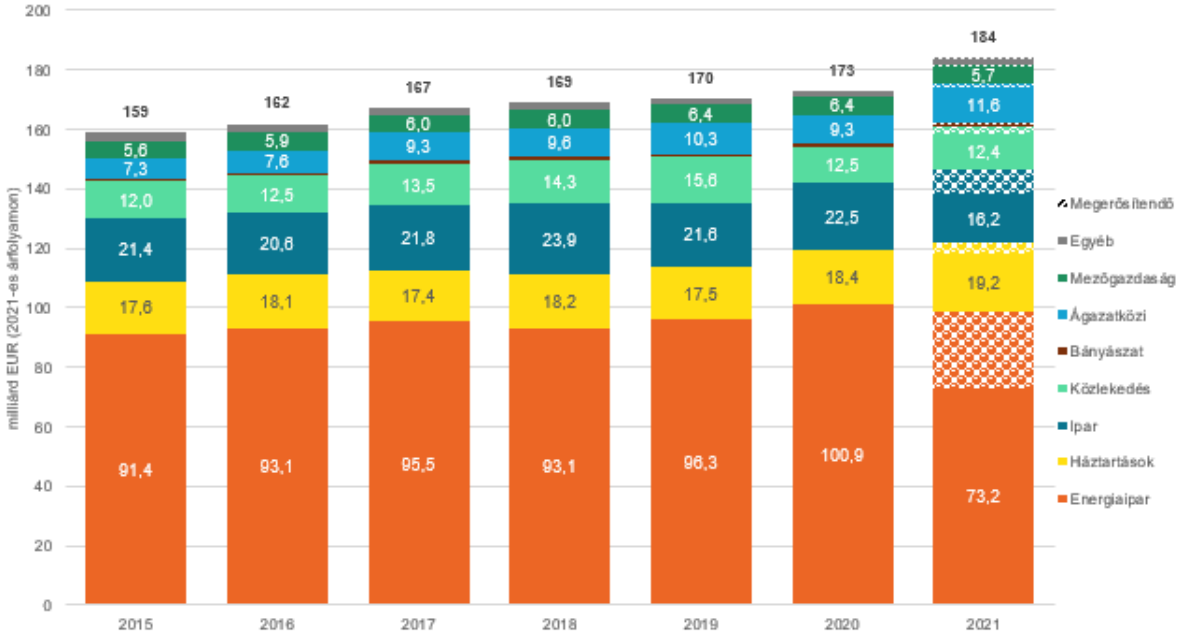
A közvetlenül az **energiaágazathoz**[21] (azaz a villamosenergia-termelő ágazathoz, a szénbányászathoz, valamint az olaj- és gázipari vállalatokhoz) kapcsolható energiatámogatások aránya 2019-ben és 2020-ban mintegy 56–58 % volt, 2021-ben viszont 54 %-ra esett vissza. Ugyanebben az időszakban a háztartásoknak fizetett energiatámogatások aránya növekvő tendenciát mutatott, és elérte a mintegy 12–13 %-ot, míg az ipar részesedése alig haladta meg a 10 %-ot, a közlekedésé pedig valamivel 10 % alatt volt. 2015 és 2020 között a támogatások összege közel 10 milliárd EUR-val (10 %-kal) nőtt az energiaágazatban, és ugyanebben az időszakban a nem ágazatspecifikus energiatámogatások összege is 2,7 milliárd EUR-val nőtt. A kereskedelmi ágazatban azonban 1 milliárd EUR-val csökkent az energiatámogatások összege.

[20] A meg nem térülő eszközök olyan eszközök, amelyek váratlan vagy idő előtti leírások, leértékelések vagy kötelezettségekké történő átalakítás tárgyát képezik.

[21] A fogalommeghatározásokkal, célokkal, ágazatokkal, eszközökkel, üzemanyagtípusokkal stb. kapcsolatos további információkért lásd a bizottsági tanulmány 5. mellékletét.

2021-ben a háztartási ágazat energiatámogatása a becslések szerint 5 milliárd EUR-val (26 %-kal) nőtt a 2020. évi szinthez képest, mivel a magas energiaárak miatt a kormányok több pénzügyi támogatást nyújtottak a háztartásoknak. Az ipari ágazatban az energiatámogatás összege 1,7 milliárd EUR-val (8 %-kal) nőtt, az energiaágazatban viszont 2,1 milliárd EUR-val (2 %-kal) csökkent.

4. ábra – Az uniós energiatámogatások gazdasági ágazat szerint

Forrás: Study on energy subsidies and other government interventions in the European Union – 2022 edition (Tanulmány az energiatámogatásokról és más kormányzati beavatkozásokról az Európai Unióban – 2022. évi kiadás)

Az EU-ban a **megújuló energiaforrásokkal kapcsolatos támogatások** döntő többsége (körülbelül 90 %-a) (2020-ban 81 milliárd EUR) az energiaágazathoz kapcsolódott. 2020-ban a megújuló energiaforrásokkal kapcsolatos támogatások mintegy 38 %-a a napenergiára, mintegy 27 %-a pedig a szélenergia-termelésre vonatkozott, a biomassza részaránya pedig körülbelül 22 % volt. A víz-, geotermikus és egyéb megújuló energiaforrások támogatási aránya így alacsony (13 %) volt. 2021-ben a napenergiából származó megújuló energiaforrások támogatásának aránya 34 %-ra csökkent, a szélenergia és a biomassza támogatásának aránya pedig mintegy 24-24 % volt.

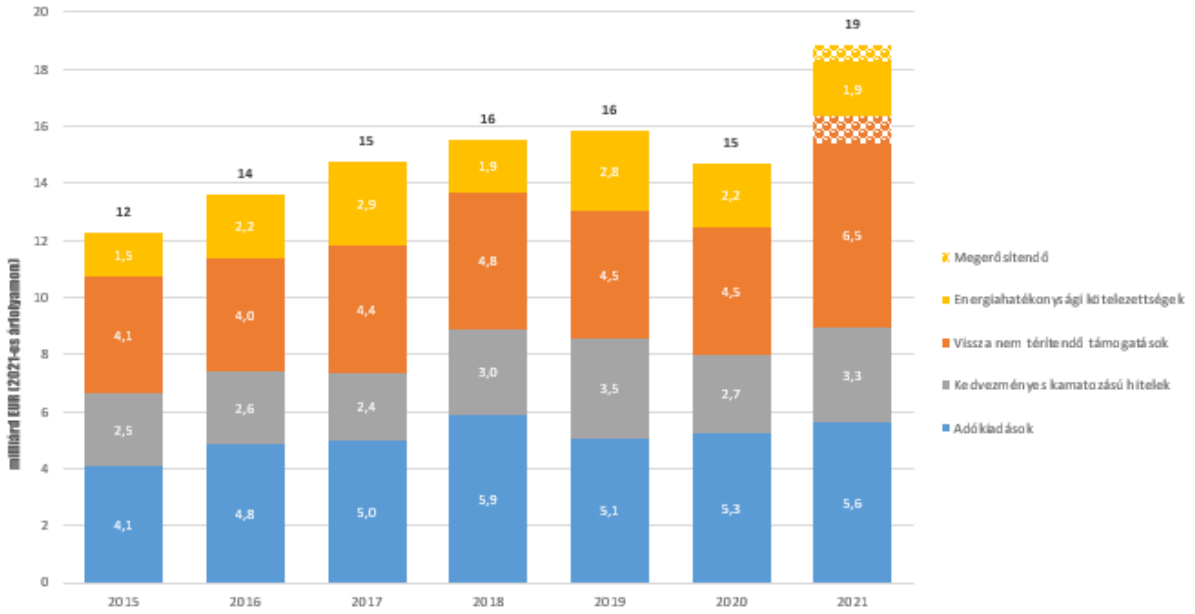
Az uniós tagállamokban a **megújuló energia támogatásának** legjelentősebb **eszközei** a betáplálási tarifák[22] (a 2020. évi összes megújulóenergia-támogatás 67 %-a, vagyis 54 milliárd EUR). Ezek a betáplálási tarifák többnyire több mint egy évtizeddel ezelőtt kötött hosszú távú szerződésekből eredő támogatásokat tükröznek, mivel egyes kistermelők kivételével a közelmúltbeli szerződések már nem alkalmazzák a tarifákat. A betáplálási prémiumok és a kereskedelmi tanúsítvánnyal rendelkező megújuló energiaforrások kvótái alacsonyabb összeget képviselnek (előbbi 8 milliárd EUR-t, vagyis 10 %-ot, utóbbi 7 milliárd EUR-t, vagyis 8 %-ot 2020-ban). Az adókönnyítések (főként adókedvezmények és adómentességek formájában) szintén mintegy 6 milliárd EUR-val (7 %) járultak hozzá a megújuló forrásokból származó támogatások teljes összegéhez.

[22] A fogalmakról és a különböző eszközök szerepéről további információk olvashatók a bizottsági tanulmányban.

Az uniós **energiahatékonysági támogatások** 2015 és 2019 között nőttek, 2020-ban viszont kis mértékben (6 %-kal, azaz 1 milliárd EUR-val), 15 milliárd EUR-ra csökkentek, bár 2015-höz képest még mindig közel 20 %-os növekedés volt megfigyelhető. 2021-ben az energiahatékonysági támogatások összege ismét nőtt, és a becslések szerint elérte a 19 milliárd EUR-t (ami 2020-hoz képest 29 %-os növekedés), és különösen a háztartásokban (+1,3 milliárd EUR) és az iparban (+0,5 milliárd EUR) volt megfigyelhető a növekedés. A vissza nem térítendő támogatások különösen jelentősek voltak, és a 2020–2021-es időszakban az összes energiahatékonysági támogatás 39 %-át tették ki. Az energiahatékonysági támogatások következő legjelentősebb kategóriái az adókiadások (30 %), a kedvezményes kamatozású hitelek (18 %) és az energiahatékonysági kötelezettségek (13 %) voltak. 2021-ben számos uniós tagállam megkezdte az olyan helyreállítási tervek[23] végrehajtását, amelyek az energiahatékonysági beruházások jelentős forrásává váltak. Az energiahatékonyság támogatásának 2020 és 2021 közötti növekedése nagyrészt az építőipari ágazatnak köszönhető.

Az energiahatékonysági támogatások növelése összhangban van az uniós energiapolitikákra jellemző, az energiahatékonyság elsődlegességére vonatkozó elvvel, és ezek a támogatások az uniós gazdaság energiaintenzitásának csökkenéséhez is hozzájárultak. A gazdasági recesszió közepette az uniós GDP 2020-ban csak 2,6 %-os növekedést mutatott 2015-höz képest, noha az EU végsőenergia-fogyasztása ugyanebben az ötéves időszakban 5 %-kal csökkent, ami azt jelenti, hogy az uniós gazdaság energiaintenzitása ebben az időszakban 7,4 %-kal csökkent. Bár a GDP 2021-ben 5,3 %-kal nőtt az EU-ban, nem valószínű, hogy az energiaintenzitás csökkenő tendenciája megfordult volna. Az energiafogyasztást ösztönző támogatásoktól az energiahatékonysági intézkedésekhez nyújtott támogatások felé történő további elmozdulás hozzájárulhat e csökkenő tendencia fenntartásához.

5. ábra – Energiahatékonysági támogatások az EU-ban

[23] A nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek elkészítésére és elfogadására 2021-ben került sor. Hatásuk valószínűleg csak az elkövetkező években lesz érezhető. Az energiahatékonysági kiadásokon túl a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek jelentős összegeket különítenek el más célokra, például a megújuló energiára.

Forrás: Study on energy subsidies and other government interventions in the European Union – 2022 edition (Tanulmány az energiatámogatásokról és más kormányzati beavatkozásokról az Európai Unióban – 2022. évi kiadás)

Más ágazatokat tekintve 2020-ban az összes gazdasági ágazat számára elkülönített teljes energiatámogatás mintegy 11 %-át a **háztartások** kapták. A háztartásoknak nyújtott támogatások több mint fele nem rendelhető hozzá közvetlenül energiahordozókhoz (például energiahatékonysági intézkedésekhez nyújtott támogatások). A villamos energia és a fosszilis tüzelőanyagok (például fűtőolaj, gáz, szén) fogyasztásának támogatása szintén jelentős arányt képviselt (26 %, illetve 17 %)[24]. Az ipar esetében a támogatások többsége közvetlenül hozzárendelhető a villamos energiához, a gázhoz, az olajtermékekhez és a megújuló energiaforrásokhoz, a közlekedési ágazatban a támogatások pedig elsősorban az olajtermékekhez rendelhetők hozzá.

A fogyasztói oldalon az **árszabályozás** (fogyasztói árgaranciák) jelentősége csökkent 2015 és 2020 között. 2021-ben azonban e garanciák költsége a 2020. évi mindössze 1,8 milliárd EUR-ról 5 milliárd EUR fölé emelkedett, valószínűleg amiatt, hogy a növekvő energiaárak mellett nőtt a háztartásoknak és az iparnak az energiaárak vonatkozásában nyújtott támogatás. Ugyanakkor a termelői oldalon nyújtott támogatás (termelői árgaranciák, például beszerzési megállapodások, üzemanyagköltség-garanciák stb.) az elmúlt néhány évben továbbra is 4–5 milliárd EUR között mozgott az EU-ban.

A **kapacitáskifizetési támogatások** 2015 és 2020 között nagy fokú stabilitást mutattak: ebben az időszakban az összegük átlagosan 2,1 milliárd EUR-t tett ki, majd 2021-ben a becslések szerint 2,6 milliárd EUR-ra nőtt. Ebben az időszakban a kapacitásmechanizmusok főként a fosszilis tüzelőanyagokból történő villamosenergia-termelésért fizettek.

A **hidrogénhez** nyújtott támogatások összege az elmúlt években jelentősen, a 2015. évi 195 millió EUR-ról 2021-re 329 millió EUR-ra nőtt. 2021-ben e támogatás kétharmada K+F kiadásokhoz nyújtott támogatás formájában valósult meg, a fennmaradó rész pedig főként közvetlen átutalásokból állt[25]. Az elkövetkező években – amint azt az előzetes adatok is mutatják – a hidrogén támogatásának jelentős növekedése várható.

A különböző **támogatási kategóriák** ösztönzőleg hathatnak a különböző energiatechnológiákra. Nem mindig lehetséges azonban meghatározni, hogy mely támogatási kategóriák a legjellemzőbbek az egyes energiacsoportok esetében. Amint azt az 1. táblázat mutatja, az adókiadásokhoz nyújtott támogatások (mentességek, kedvezmények stb.) jelentősek a fosszilis tüzelőanyagok esetében, mivel a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatás mintegy kétharmadát teszik ki. Ezzel szemben a jövedelem- és ártámogatás (például átvételi tarifák/prémiumok) a megújuló energiaforrások teljes támogatásának 85 %-át (és az összes energiatámogatás 41 %-át) teszi ki. Az adókiadásokhoz nyújtott támogatások a „villamos energia” (86 %) és az „összes energia” kategória (40 %) esetében is jelentősek (az „összes energia” kategória magában foglalja az energiahatékonysági támogatásokat is), míg az „összes energia” esetében a közvetlenül átutalt támogatások is fontos szerepet játszanak (az „összes energia” teljes támogatásának körülbelül egyharmada).

[24] Főként csökkentett héa formájában. A kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartásoknak nyújtott pénzügyi támogatás különleges formáit körültekintően kell megvalósítani, mivel túlmutatnak a szorosan az energiapiachoz kapcsolódó megfontolásokon. A jelenlegi támogatási jelentésben és az alapjául szolgáló tanulmányban azonban csak a háztartási ágazat egészére vonatkozóan szerepelnek adatok, részletesebb társadalmi-gazdasági bontás (például jövedelmi szint, életkor, háztartás összetétele stb.) nem áll rendelkezésre.

[25] A különböző hidrogénelőállítási technológiákra és forrásokra (például a megújuló energiaforrásokra vagy fosszilis tüzelőanyagokra) vonatkozó adatok bontása nem áll rendelkezésre.

1. táblázat – A támogatások eloszlása a különböző energiahordozók és eszközök között

Támogatási kategória	Összes energia	Villamos energia	Fosszilis tüzelőanyagok	Nukleáris energia	Megújuló energiaforrások	Összesen
Közvetlen átutalások	5%	0%	3%	1%	2%	**11%**
Adókiadások	6%	6%	20%	1%	4%	**36%**
Jövedelem- vagy ártámogatások	1%	1%	6%	0%	41%	**49%**
Kutatási, fejlesztési és demonstrációs	2%	0%	0%	1%	1%	**4%**
Összesen	**15%**	**7%**	**29%**	**3%**	**47%**	**100%**

Forrás: Study on energy subsidies and other government interventions in the European Union – 2022 edition (Tanulmány az energiatámogatásokról és más kormányzati beavatkozásokról az Európai Unióban – 2022. évi kiadás)

2.2 A fosszilis üzemanyagok támogatása az Unióban

A fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatás a 2015 óta eltelt 5 évben 1,5 %-kal csökkent az EU-ban, és 2020-ban 50 milliárd EUR-t tett ki[26]. 2020-ban a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatás 3 milliárd EUR-val kevesebb volt, mint 2019-ben, ami elsősorban a közlekedési tevékenységek csökkenésének köszönhető. A 2021. évi becsült adatokat tekintve azonban az EU-ban a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatások összességében nem nőttek gyorsan a gazdaság fellendülésével, hanem a 2020-as szint közelében maradtak. Ez a különböző gazdasági ágazatokban a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatások közötti különbségekre vezethető vissza, ahogy azt a következő bekezdések ismertetik.

A fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatás az **energiaágazatban** 2015 és 2020 között 1,9 milliárd EUR-val (11 %-kal) csökkent, főként a nem üzemanyag-specifikus és a több fosszilis tüzelőanyaghoz nyújtott támogatások csökkenése miatt, miközben a kifejezetten a szénhez, a lignithez és a földgázhoz rendelt támogatások gyakorlatilag változatlanok maradtak. Mindent egybevetve, a fosszilis tüzelőanyagok energiatermelésben való támogatásának csökkenése pozitív fejlemény az EU éghajlat-politikai célkitűzései és nemzetközi kötelezettségvállalásai szempontjából. 2021-ben a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatás tovább csökkent az energiaágazatban, és 25 %-kal volt alacsonyabb, mint 2015-ben.

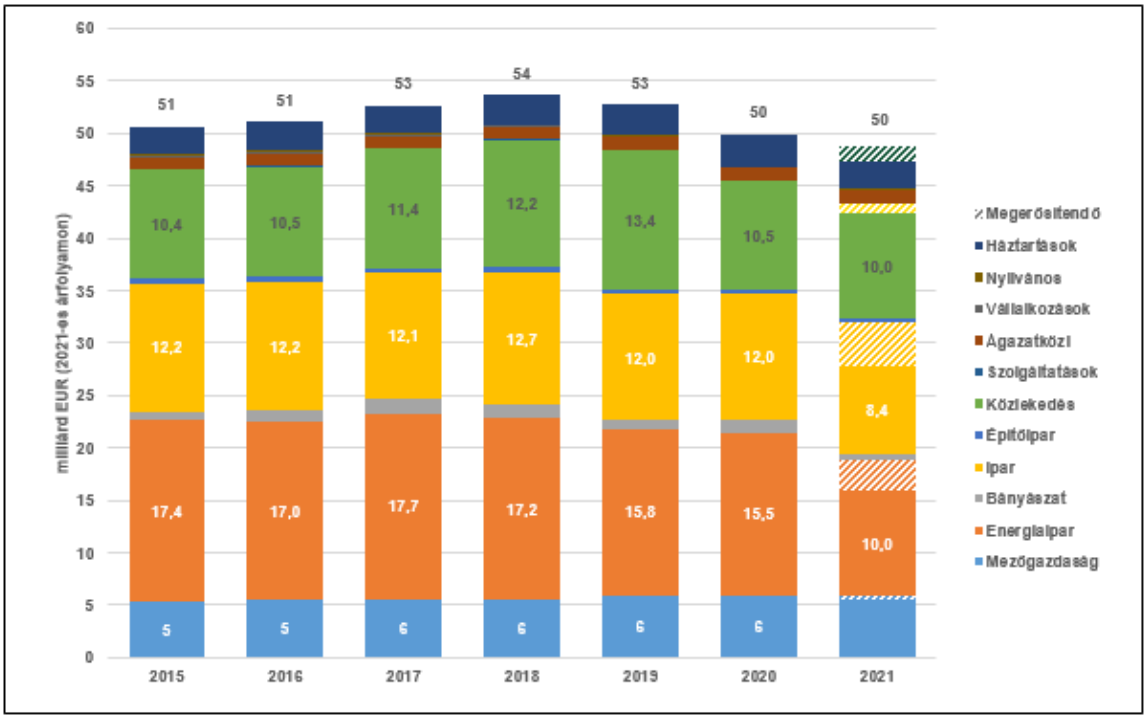
A **közlekedési ágazatban** a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatás (elsősorban az olajtermékek esetében) 2015 és 2019 között nagymértékben (29 %-kal, azaz 3,1 milliárd EUR-val) nőtt, majd 2020-ban (elsősorban a kisebb kőolajfogyasztás miatt) 3 milliárd EUR-val csökkent, aztán 2021-ben 0,9 milliárd EUR-val (2020-hoz képest 9 %-kal) nőtt. A tanulmány összefüggésében készült becslések szerint a kerozin légi közlekedésben való felhasználása 2021-ben még mindig alacsonyabb volt, mint 2019-ben.

[26] A tagállamok, az energiahordozók, az ágazatok és a támogatási eszközök közötti egységes módszertan követése érdekében a Bizottság tanulmányában szereplő összes számba nem számítanak bele egyes, más forrásokból származó támogatásnak tekintett tételek. Számos tagállam például különböző jövedékiadó-mértékeket alkalmaz a benzinre és a dízelolajra, így az ilyen termékek támogatása jelentős lehet. Hasonlóképpen a tanulmány nem terjed ki az EU-n kívüli nemzetközi légi és tengeri közlekedésre. Mivel a Bizottság tanulmányának hatálya nem terjed ki a kormány általi tőkeinjekciókra vagy vásárlásokra, a fosszilis tüzelőanyagokat felhasználó vállalkozásoknak nyújtott bizonyos pénzügyi támogatások (például a légitársaságoknak nyújtott pénzügyi mentőcsomagok) egy része szintén nem tartozik a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatások közé. Az adatbázis továbbá nem tartalmaz információkat a kibocsátáscsökkentéssel járó és a kibocsátáscsökkentés nélküli fosszilistüzelőanyag-előállítási technológiákról.

A fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatás **a mezőgazdaságban is nőtt** (13 %-kal, azaz 0,7 milliárd EUR-val) 2015 és 2020 között, és ez az ágazat túlnyomórészt kőolajtermék-fogyasztási támogatás (például üzemanyagadó-csökkentés vagy -mentesség) formájában kapott támogatást. Ugyanebben az időszakban a fosszilis tüzelőanyagokhoz a **háztartások számára** nyújtott támogatás 15 %-kal (0,4 milliárd EUR-val) nőtt, elsősorban a fűtőolaj- és a földgázfogyasztás támogatása formájában. A fosszilis tüzelőanyagokhoz a háztartások számára nyújtott támogatás 2021-ben tovább nőtt a 2020-as szinthez képest.

Ezzel szemben a fosszilis tüzelőanyagokhoz az **iparban** nyújtott támogatás, amely főként az energiafelhasználásra vonatkozó adókedvezmények és adómentességek formájában valósul meg, 2015 és 2020 között 0,2 milliárd EUR-val (2 %-kal) csökkent. A szénhez nyújtott támogatás összege 1,4 milliárd EUR-val csökkent, míg a gáztámogatások 0,5 milliárd EUR-val, az olajtámogatások pedig 1,1 milliárd EUR-val nőttek ebben az ötéves időszakban.

6. ábra – A fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatások a különböző ágazatokban az EU-ban

Forrás: Study on energy subsidies and other government interventions in the European Union – 2022 edition (Tanulmány az energiatámogatásokról és más kormányzati beavatkozásokról az Európai Unióban – 2022. évi kiadás)

Az **olajhoz és a kőolajtermékekhez** nyújtott támogatások, amelyek a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott összes támogatás több mint felét teszik ki az EU-ban, 2015 és 2020 között 6 %-kal (vagyis 1,2 milliárd EUR-val) nőttek, bár ezen támogatások összege a Covid19-cel kapcsolatos lezárások miatt 2020-ban 3,1 milliárd EUR-val csökkent. A dízelüzemanyagok támogatása 2015 és 2020 között 44 %-kal (vagyis 3,4 milliárd EUR-val) nőtt az EU-ban, főként Belgiumban (+1,8 milliárd EUR, ami több mint háromszoros növekedés) és Franciaországban (+1,2 milliárd EUR, azaz +74 %). Az olajhoz és kőolajhoz nyújtott támogatások összege 2021-ben a becslések szerint 0,8 milliárd EUR-val nőtt 2020-hoz képest.

A **szénhez és lignithez** nyújtott támogatások összege 2015 és 2020 között 9 %-kal (vagyis 0,9 milliárd EUR-val) csökkent az EU-ban, mivel számos ágazatban, például az iparban csökkent a szilárd tüzelőanyagok felhasználása. A villamosenergia-termelésben azonban a

széntámogatások nem mutattak jelentős változást ebben az ötéves időszakban. A jövőben a szénágazatnak nyújtott támogatások összege korlátozott ideig nőhet, egyrészt a villamosenergia-termelés összetételében a szén arányának várható rövid távú növekedése, másrészt a szén- és ligniterőművek több tagállamban tervezett bezárásával összefüggő kompenzációs rendszerek miatt. Tekintettel azonban az energiabiztonság és -ellátás jelenlegi kihívásaira, az ilyen kompenzációs rendszerekre vonatkozó tervek változhatnak. A szilárd tüzelőanyagok támogatásának legnagyobb visszaesése ebben az ötéves időszakban Németországban volt megfigyelhető (−11 %, azaz −0,8 milliárd EUR), míg Lengyelországban 65 %-kal (0,6 milliárd EUR-val) nőtt a szénhez nyújtott támogatás. A széntámogatás az EU-ban a becslések szerint 0,6 milliárd EUR-val nőtt 2021-ben 2020-hoz képest.

A **földgázhoz** nyújtott támogatások összege 2015 és 2020 között 6 %-kal (vagyis 0,5 milliárd EUR-val) nőtt, ami a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatás mintegy 19 %-át teszi ki, és ez valamivel több, mint a szénhez és a lignithez nyújtott támogatás aránya (18 %). Ebben az időszakban az ipari ágazatban nőtt a gáztámogatás összege, miközben a villamosenergia-termelési ágazatban nem volt változás. A földgázhoz nyújtott támogatások összege ebben az időszakban mintegy 0,5 milliárd EUR-val nőtt Németországban (+9 %) és Franciaországban (+113 %) egyaránt, míg más országokban vegyes képet mutat a 2015 és 2020 közötti változás.

A szélsőségesen magas gázárak mellett a szénárak növekedése megnehezítette a gáz szénnel való helyettesítését számos uniós tagállam energiaszerkezetében, de ösztönzőleg hat az olcsóbb megújuló energiaforrásokkal való helyettesítésre. A jelenlegi geopolitikai helyzetből kifolyólag az EU két kezdeményezést indított. Az első kezdeményezés a gázfogyasztástól való függés csökkentésére irányuló REPowerEU terv, amelynek elsődleges célja: i. az Oroszországból származó gázellátás diverzifikálása; ii. az energiahatékonyság és az energiamegtakarítás fokozása; és iii. a megújuló energiaforrások elterjedésének felgyorsítása. A második kezdeményezés a „Gázmegtakarítás a téli ellátásbiztonságért” elnevezésű terv, amely 2022–2023 telén kívánja csökkenteni a gázfogyasztást[27]. A jövőben ez a két kezdeményezés valószínűleg hatással lesz a földgázhoz nyújtott támogatásra[28]. A gáztámogatások az EU-ban a becslések szerint 0,7 milliárd EUR-val (10 %-kal) nőttek 2021-ben 2020-hoz képest.

A fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatások a nemzeti GDP nagyságától függően **eltérő jelentőséggel bírnak a különböző uniós országokban**. 2020-ban Ciprus a GDP-je 1,3 %-át fordította a fosszilis tüzelőanyagokhoz (elsősorban olajtermékekhez) nyújtott támogatásra. Bulgária ebben az évben a GDP-je 0,9 %-át fordította a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatásra (főként olyan intézkedésekre, amelyeket nem rendeltek hozzá bizonyos tüzelőanyagokhoz). Másrészről Luxemburg és Ausztria 2020-ban a GFP-je kevesebb mint 0,1 %-át költötte fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatásokra, míg az uniós átlag a GDP 0,3 %-ának felel meg. Ciprus után Belgium és Görögország

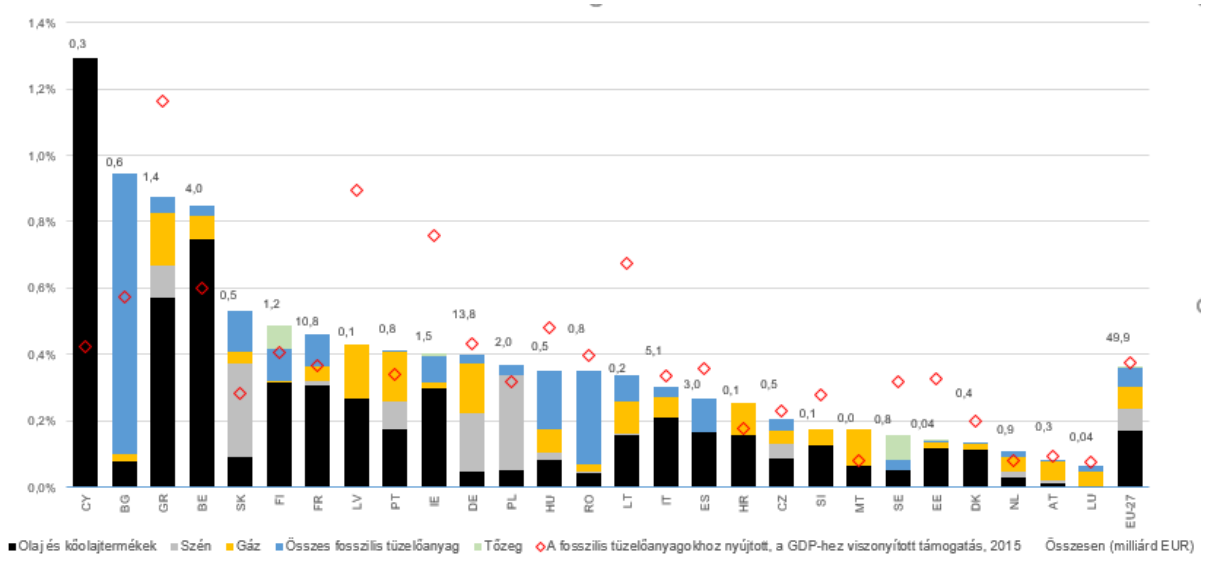
[27] E kezdeményezések mellett az EU más fontos, a gázfogyasztásra és a gáztámogatásokra hatást gyakorló jogalkotási aktusokat is elfogadott, például a gázkereslet csökkentéséről szóló rendeletet, a gáztárolásról szóló rendeletet stb.

[28] A gáztámogatás csak a gáz, illetve a gázból származó energia termeléséhez és fogyasztásához nyújtott támogatásokra vonatkozik. Nem foglalja magában a lehetséges infrastrukturális fejlesztések támogatását, például az európai gázhálózat korszerűsítését a jobb gázáramlás lehetővé tétele érdekében, az új LNG újragázosító terminálok megépítését vagy a meglévő terminálok bővítését stb.

költötte a legtöbbet az olajtermékekhez nyújtott támogatásra (a GDP-je 0,7 %-át, illetve 0,5 %-át), míg Szlovákia és Lengyelország a GDP-je 0,3 %-át költötte széntámogatásra.

2015-höz képest a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatás intenzitása (a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatásra fordított összeg a GDP 1 eurójához viszonyítva) 2020-ban Cipruson 0,9 %-kal, Bulgáriában pedig 0,4 %-kal nőtt, míg Lettországban 0,5 %-kal, Litvániában és Írországban pedig több mint 0,3 %-kal csökkent. Uniós szinten a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatás intenzitása 2015 és 2020 között gyakorlatilag nem változott. A fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatás intenzitása 2021-ben a legtöbb tagállamban kismértékben csökkent 2020-hoz képest.

7. ábra – A fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatás az uniós tagállamokban a GDP százalékában és milliárd euróban kifejezve 2020-ban, szemben a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatásnak a 2015. évi GDP-hez viszonyított százalékos arányával

Forrás: Study on energy subsidies and other government interventions in the European Union – 2022 edition (Tanulmány az energiatámogatásokról és más kormányzati beavatkozásokról az Európai Unióban – 2022. évi kiadás)

3. A különböző energiatámogatások összhangja az energiataxonómiával

Az uniós taxonómia a jövőben hatással lehet a támogatásokra, és eszközöket biztosít a fenntartható tevékenységek azonosításához. Megkönnyítheti az uniós és nemzeti szakpolitikák számára, hogy olyan tevékenységeket célozzanak meg, amelyek jelentősen hozzájárulnak az éghajlatváltozás mérsékléséhez és az ahhoz való alkalmazkodáshoz anélkül, hogy jelentősen sértenének más környezetvédelmi célkitűzéseket. A Bizottság tanulmánya végezte el az első felmérést azzal kapcsolatban, hogy az energiatámogatások mennyire állnak összhangban a taxonómiában meghatározott mögöttes gazdasági tevékenységekkel[29].

A támogatások osztályozásához a Bizottság tanulmánya négy különböző kategóriát határozott meg[30]. Az első kategória az „összhangban van”, és azokra az esetekre alkalmazható, amikor a támogatások a „taxonómiához igazítható gazdasági tevékenységekhez”, például a megújuló energiaforrásokhoz vagy általában az energiahatékonysághoz kapcsolódnak. A második

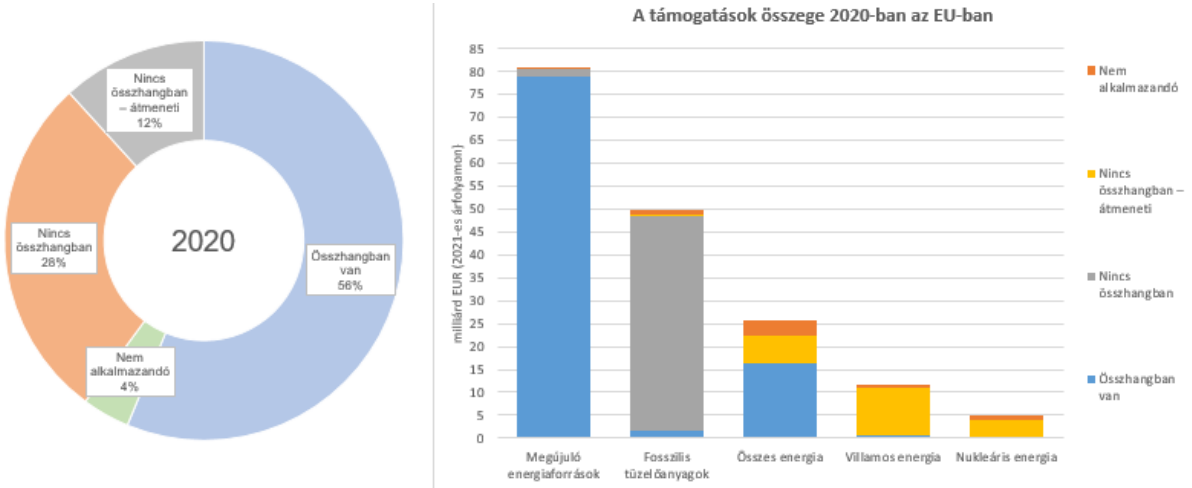
[29] Fontos szem előtt tartani, hogy a Bizottság tanulmányának kidolgozásakor az Európai Bizottság már javaslatot tett a nukleáris és gázenergiai tevékenységekkel foglalkozó, felhatalmazáson alapuló kiegészítő éghajlat-politikai jogi aktusra, de a társjogalkotók általi elfogadási folyamat még nem zárult le, így a felhatalmazáson alapuló jogi aktus még nem lépett hatályba.

[30] Az egyes osztályok részletes leírása a Bizottság tanulmányának az uniós taxonómiai osztályozásról szóló 5.1.2. fejezetében található.

kategória a „nincs összhangban – átmeneti”, és az uniós taxonómia alapján nem támogatható tevékenységekhez kapcsolódó, de potenciálisan az energetikai átállást is elősegítő támogatásokra vonatkozik, például a fosszilis tüzelőanyagokkal működő erőművek leszerelésére. A harmadik kategória a „nincs összhangban”, és magában foglalja a fosszilis tüzelőanyagok előállítását vagy fogyasztását közvetlenül vagy közvetve támogató valamennyi támogatást. Az utolsó kategória a „nem alkalmazandó”, és olyan támogatásokra vonatkozik, amelyek nem sorolhatók be az előző kategóriákba, például a piaci mechanizmusok (például a kapacitáspiac vagy a biztonsági tartalékok).

Amint azt a Bizottság tanulmányából származó adatok mutatják, a megújuló energiaforrásokhoz nyújtott támogatások túlnyomó többsége (a 2020. évi 81 milliárd EUR-ból 79 milliárd EUR) az „összhangban van” kategóriába tartozik (a fennmaradó 2 milliárd EUR összegű támogatás a „nincs összhangban” és a „nem alkalmazandó” kategóriába tartozik, és elsősorban a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energiára kivetett adó vagy felár csökkentéséhez kapcsolódik egyes iparágakban). Ezzel szemben a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatás nagy része a „nincs összhangban” kategóriába tartozik. A másik két kategóriába („nincs összhangban – átmeneti” és „nem alkalmazandó”) tartoznak például a szénbányák szerkezetátalakításához nyújtott támogatások és a bányászati ágazatban foglalkoztatottak társadalmi átmenetét segítő juttatások. Ez a két másik kategória 2020-ban a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott 50 milliárd EUR összegű támogatásból 2,8 milliárd EUR-t tett ki. Az „összes energián” belül 2020-ban a 26 milliárd EUR összegű támogatások mintegy 63 %-a tartozott az „összhangban van” kategóriába, míg más intézkedések (például az energiával kapcsolatos adócsökkentések, valamint a bizonyos tevékenységekhez és beruházásokhoz nyújtott vissza nem térítendő támogatások) a másik három kategóriába tartoztak. 2020-ban a támogatások túlnyomó többsége (több mint 80 %-a) mind a villamosenergia-termelés, mind a nukleárisenergia-termelés esetében a „nincs összhangban – átmeneti” kategóriába tartozott.

9. ábra – A támogatások osztályozása a taxonómiai osztályozással való összhang szempontjából 2020-ban

Forrás: Study on energy subsidies and other government interventions in the European Union – 2022 edition (Tanulmány az energiatámogatásokról és más kormányzati beavatkozásokról az Európai Unióban – 2022. évi kiadás)

4. Következtetések

A közelmúltbeli geopolitikai fejlemények és a magas energiaárak új szakpolitikai kezdeményezéseket tettek szükségessé az Európai Unióban. Ezek az új kezdeményezések jellegüknél fogva kivételesek, de alapvetően befolyásolhatják az energiapiacot és az energetikai infrastruktúrát. A lakossági, az energia-, a közlekedési és az ipari ágazatban az energiafogyasztás csökkentése és a fosszilis tüzelőanyagoktól való függés folyamatos csökkentése hozzá fog járulni a fosszilis tüzelőanyagok behozatalának csökkentéséhez, felgyorsítva a tiszta energiára való átállást, valamint növelve az energiaellátás biztonságát az EU-ban. Ez a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott kapcsolódó támogatások csökkenését jelenti, és az erőforrásoknak a megújuló energiaforrások és az energiahatékonyság felé történő átirányítása továbbra is e célok és az uniós éghajlat-politikai célkitűzések elérésének egyik eszköze marad. A gázfogyasztás jelentős középtávú csökkenése nagy valószínűséggel a gáztámogatások csökkenésével jár. A jelenlegi magas gázárak és a széntüzelésű energiatermelés várható átmeneti növekedése nem vezethet a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott jelentősen nagyobb támogatáshoz. Ugyanakkor az elkövetkező néhány évben a megfizethetőséggel kapcsolatos szakpolitikai megfontolásokat is figyelembe kell venni. A szén- és lignittüzelésű villamosenergia-termelési kapacitás – csakúgy, mint egyes atomerőművek – valószínűleg a korábban vártnál hosszabb ideig játszik szerepet néhány uniós tagállam villamosenergia-termelésében.

A tiszta energiára való átállás végrehajtása, a fosszilis tüzelőanyagokkal kapcsolatos technológiákba való bezáródás és a meg nem térülő eszközök elkerülése, valamint a fosszilis energia használatának minimalizálása érdekében további beruházásokra van szükség a megújuló energiaforrások és az energiahatékonyság terén. Az energiatámogatásoknak ehhez valószínűleg a megújuló energiaforrásokra és a hatékonyságra kell összpontosítaniuk, beleértve a keresletoldali választ is. Az újonnan megjelenő technológiák – például a megújuló hidrogén – egyre jelentősebbek lesznek, ami nagyobb összegű támogatást jelent. Az energiahatékonyság kulcsfontosságú szerepet fog játszani a REPowerEU és a „Gázmegtakarítás a téli ellátásbiztonságért” terv célkitűzéseinek elérésében. Az e programokhoz szükséges beruházások az energiahatékonyság nagyobb mértékű pénzügyi támogatását vonhatják maguk után megnövelt összegű támogatások formájában.

Ugyanakkor az uniós tagállamok számos intézkedést hoztak annak érdekében, hogy mérsékeljék a magas kiskereskedelmi energiaárak hatását. Ezek az intézkedések valószínűleg nagyobb összegű energiakeresleti támogatásokat eredményeznek majd a háztartások és a vállalkozások számára, legalábbis rövid és középtávon.

A Bizottság támogatásokról szóló tanulmányának részletes eredményei e jelentéssel együtt kerülnek közzétételére, hogy átfogó képet adjanak a helyzetről.